

Een gezonde rashond, verantwoordelijkheid van iedereen!

Presentatie door directeur Ingeborg de Wolf tijdens het Studium Generale van Van Hall Larenstein Leeuwarden, 15 mei 2013.

Sheet 1: Kerngegevens van de Raad van Beheer

Alvorens in te gaan op de problematiek die speelt bij rashonden en de rol van eenieder om tot een gezonde rashond te komen, wil ik eerst iets meer vertellen over de Raad van Beheer.

De Raad van Beheer is opgericht in 1901 en bestaat dus inmiddels ruim 100 jaar. Het is een vereniging waarbij ruim 300 verenigingen zijn aangesloten. Het merendeel van de aangesloten verenigingen zijn rasverenigingen, waar je terecht kunt voor informatie over de aanschaf en verzorging van een rashond en activiteiten met een rashond. Bij de ruim 70 regionale hondensportverenigingen, vaak kynologenclubs genoemd, kun je terecht voor cursussen en opleidingen voor hond én baas en voor alle vormen van hondensport. Daarnaast is er nog een aantal bijzondere verenigingen lid van de Raad van Beheer. Er werken bij de Raad van Beheer op dit moment 34 medewerkers op kantoor en we hebben een buitendienst die bestaat uit meer dan 10 mensen. Het bestuur van de Raad van Beheer telt 7 leden.

Sheet 2: Wat doet de Raad van Beheer?

De Raad van Beheer houdt zich met heel veel zaken bezig, zoals het behartigen van de belangen en het zorgen voor een goede maatschappelijke inbedding van de kynologie, het voeren van een stamboekhouding voor rashonden, het chippen van rashonden door de buitendienst, het registreren van álle honden in onze databank honden, het stellen van regels voor alle vormen van hondensport en het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van honden.

Uiteraard doet de Raad van Beheer nog veel meer – zo heeft het een geschillencommissie en een tuchtcommissie - maar ik wil nu focussen op het laatste punt, de gezondheid en het welzijn van honden.

Sheet 3: Twee soorten gezondheidsproblemen bij rashonden

In de media wordt veel aandacht besteed aan erfelijke aandoeningen bij honden. Hoewel dit niet in de media wordt gedaan, is het belangrijk om onderscheid te maken tussen de oorsprong van erfelijke aandoeningen. Wat veelal in de media naar voren komt, zijn de gezondheids- en welzijnsproblemen die het gevolg zijn van het overdrijven van uiterlijke (ras)kenmerken uit het verleden: een neus die nog korter moest worden, oogleden die nog meer moesten hangen, een huid die nog meer geplooid moest zijn, een kopje dat steeds kleiner moest zijn, oogjes die nog net even wat boller moesten zijn... De gezondheids- en welzijnsproblemen die hieruit voortkomen, zijn dus het gevolg van het overdrijven van de rasstandaard. Een bekende uitdrukking zegt dat overal waar 'te' voor staat niet goed is. Dat geldt hiervoor uiteraard ook. Te sterk overdrijven waardoor gezondheid en welzijn in het geding komen, is niet goed; gezondheid en welzijn moeten altijd prevaleren boven raskenmerken.

Hoewel dit in het verleden niet altijd zo gezien is, wordt deze filosofie tegenwoordig actief uitgedragen door de Raad van Beheer.

Dan zijn er de erfelijke aandoeningen die niets te maken hebben met de rasstandaard, maar die er zijn ingeslopen en die steeds opnieuw doorgegeven zijn omdat met een te beperkte populatie is gefokt. Het voorkomen van ziekten zoals epilepsie, heupdysplasie, elleboogdysplasie, hartproblemen en oogafwijkingen zijn hiervan voorbeelden. Door een gerichte screening van ouderdieren, bijvoorbeeld door de ouderdieren te testen als hiervoor tests beschikbaar zijn of niet te fokken met lijders van zulke aandoeningen, kunnen dergelijke erfelijke aandoeningen op termijn teruggedrongen worden. Ook voor aandoeningen waarop goed getest kan worden bij de ouderdieren zal het enkele generaties duren voordat een aandoening niet of nog maar zeer beperkt voorkomt.

Een kanttekening die hierbij gemaakt moet worden, is dat we het hebben over honden. Zodra het om levende wezens gaat, kunnen er altijd afwijkingen insluipen. Denk aan ongeboren afwijkingen bij mensen, zoals een trisomie 21 – het syndroom van Down. Daar is niet op te testen, het is puur een foutje van de natuur. Zo zullen er ook bij honden altijd foutjes van de natuur voorkomen. Kortom, je kunt gezondheids- en welzijnsproblemen zoveel mogelijk voorkomen, maar er zullen altijd afwijkingen blijven voorkomen.

Sheet 4: Gezondheidsproblemen in perspectief

De focus in de media ligt sterk op erfelijke aandoeningen bij honden. De vraag is of deze focus helemaal terecht is. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat de klachten waarmee hondeneigenaren zich het vaakst bij de dierenarts melden atopische en allergische dermatitis zijn, gevolgd door otitis externa – een ontsteking van de huid van de gehoorgang - en pyoderma - een andere huidaandoening. Ook in Nederland komen huidaandoeningen veel voor, evenals obesitas – overgewicht - en gebitsproblemen. Met name bij de laatste twee aandoeningen speelt de eigenaar een zeer belangrijke rol: de klachten ontstaan doordat de eigenaar het gebit van zijn hond niet goed onderhoudt of het dier te veel voert en te weinig laat bewegen. Daarmee wil ik de ernst en omvang van erfelijke aandoeningen bij Nederlandse rashonden zeker niet ontkennen, maar wel in het juiste perspectief plaatsen. Bovendien is het belangrijk je te realiseren dat de erfelijke aandoeningen per ras verschillen en de gezondheidsproblemen niet bij alle rassen even groot zijn. Dat wat de media laten zien, zijn de meest schrijnende gevallen, maar die zijn niet maatgevend voor de rashond in het algemeen.

Sheet 5: Een belangrijk onderscheid: rashonden, look-a-likes en 'bastaardjes'

In Nederland worden heel veel honden gehouden, wel zo'n 1.5 miljoen. Die honden kun je in drie groepen onderverdelen, namelijk 1) de rashonden, 2) de look-a-likes en 3) de bastaardjes of vuilnisbakkies. In de discussie over gezonde honden is die onderverdeling belangrijk. Bastaardjes vallen in veel gevallen buiten de discussie: de genenpool is daar heel breed en er wordt niet gefokt op uiterlijk.

Lastiger is het onderscheid tussen rashonden en look-a-likes. In de discussie worden deze twee groepen op één hoop geveegd en wordt de Raad van Beheer gevraagd de problematiek voor deze – feitelijk twee – groepen op te lossen. Rashonden zijn honden die door de Raad van Beheer worden ingeschreven en een stamboom krijgen. Ze worden gefokt waarbij aan voorwaarden voldaan moet worden en er ter plaatse, onaangekondigd, door de buitendienst gecontroleerd wordt. De Raad van Beheer kan voor rashonden beleid formuleren. Anders ligt dat bij de look-a-likes. Look-a-likes zijn honden die fysiek niet van rashonden te onderscheiden zijn, die geen stamboom hebben en waarvoor geen fokbeleid geldt. Er zijn geen minimale voorwaarden waaraan voldaan moet worden om met dieren te mogen fokken en de Raad van Beheer heeft geen zeggenschap over of invloed op deze groep dieren. Gezondheidsproblemen die bij look-a-likes voorkomen worden in de discussie de Raad van Beheer aangerekend, maar de Raad van Beheer kan op geen enkele wijze de gezondheid en het welzijn van look-a-likes sturen. De Raad van Beheer kan wél de gezondheid en het welzijn van rashonden sturen. En daar mag je ons ook op aanspreken! Het is daarom zuiver om een onderscheid te maken tussen rashonden en look-a-likes.

De Raad van Beheer wil naar een gezonde rashond. In het verleden zijn keuzes gemaakt die met de kennis van toen goed leken, maar waarvan we nu – met de inzichten van nu - de wrange vruchten plukken. Er zijn allerlei redenen aan te voeren waarom die keuzes destijds gemaakt zijn, maar eigenlijk zijn die niet relevant. Het gaat om de situatie van nu. En 'nu' is dat de Raad van Beheer ziet dat er op het gebied van gezondheid en welzijn bij de rashond een flinke uitdaging ligt, maar dat we die uitdaging ook aan willen.

Sheet 6: Een gezonde rashond - Uitgangspunten

Uitgangspunt bij het beleid om tot een gezonde rashond te komen is dat gezondheid, welzijn en gedrag leidend zijn. Overigens geeft 92 % van de leden van de Raad van Beheer en fokkers van rashonden aan dat gezondheid boven uiterlijk moet gaan, dus dit is een goed vertrekpunt om maatregelen succesvol te kunnen implementeren.

Een tweede uitgangspunt is dat maatregelen weloverwogen en verantwoord genomen moeten worden. Dit betekent dat voor de buitenwereld vaak marginale stappen genomen worden, terwijl men rigoureuze stappen verwacht gegeven de problematiek en de media-aandacht voor een bepaald onderwerp. Het nemen van rigoureuze stappen brengt echter nieuwe problematiek met zich mee, dus oplossingsrichtingen moeten zorgvuldig vormgegeven worden. Helaas betekent dit vaak gevoelsmatig dat maar kleine stapjes gezet worden.

Een derde uitgangspunt is dat de maatregelen gedragen moeten worden door degenen die ze daadwerkelijk moeten uitvoeren. Het top-down opleggen van maatregelen heeft geen zin. Dit is in het verleden geprobeerd, maar heeft niet gewerkt. De Raad van Beheer is er van overtuigd dat maatregelen alleen impact én resultaat hebben als er van onderuit draagvlak is, als men zelf de noodzaak inziet.

Een punt van aandacht is de impact van de besluiten die de Raad van Beheer neemt. Ik zal dit verduidelijken aan de hand van een voorbeeld: als de Raad van Beheer stelt dat een Engelse bulldog op een natuurlijke wijze moet kunnen bevallen en dit als een verplichting oplegt, zal een deel van de

fokkerij zich verplaatsen naar het alternatieve circuit van de look-a-likes: er wordt gewoon met de honden gefokt, maar omdat geen stamboom meer wordt aangevraagd ontloopt men de eisen die de Raad van Beheer hiertoe stelt. Over de look-a-likes heeft de Raad geen zeggenschap. Dit betekent dus een verschuiving van het probleem. Natuurlijk is dit geen excuus om dan niks te doen, maar het laat wel zien dat één en ander niet altijd zo simpel op te lossen is.

Sheet 7: Een gezonde rashond – Duurzaam fokbeleid

Om te komen tot een gezonde rashond heeft de Raad van Beheer een tweetal lijnen gedefinieerd, namelijk enerzijds het duurzaam fokbeleid en anderzijds de pilot gezonde rashond.

Het duurzaam fokbeleid omvat een totaalpakket aan regels en instrumenten voor fokkers en rasverenigingen om te komen tot een gebalanceerd, weloverwogen en verantwoord fokbeleid. Ik wil een paar punten noemen uit het duurzaam fokbeleid.

Een van de onderdelen is het project 'Inteelt en verwantschap'. Dit project is in samenwerking met de overheid opgestart, de uitvoering ligt bij de WUR. Daarnaast is er een klankbordgroep samengesteld, bestaande uit een groot aantal partijen uit de sector, waaronder de Dierenbescherming, het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren - LICG - en de koepel van dierenartsen – KNMvD. Met het project wordt de mate van inteelt en verwantschap binnen rassen in kaart gebracht. Maar meer dan dat: het project levert voor de rasverenigingen ook de tools op om gericht te kunnen sturen tot op het niveau van de individuele reu en teef om zo inteelt en een toename van verwantschap binnen de populatie tegen te gaan.

Een ander onderdeel is te komen tot een DNA databank. Voor deze DNA databank wordt samengewerkt met de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Van alle ouderdieren en hun nakomelingen zal DNA verzameld gaan worden. Dit DNA kan – tenzij de eigenaar van de hond nadrukkelijk aangeeft dat dit niet mag – gebruikt worden voor wetenschappelijk onderzoek om meer inzicht te krijgen in gezondheidsproblemen binnen rassen en te werken aan oplossingen.

Het laatste onderdeel dat ik wil noemen is het verenigingsfokreglement. Alle rasverenigingen hebben voor 1 mei jl. een reglement opgesteld waarin wordt vastgelegd op welke wijze er met honden van het betreffende ras gefokt moet worden. In dit reglement wordt bijvoorbeeld benoemd op welke aandoeningen de ouderdieren getest moeten worden en dat met dragers of lijders van bepaalde aandoeningen niet gefokt mag worden. De verenigingsfokreglementen moeten aan een aantal voorwaarden voldoen, maar het staat de rasverenigingen uiteraard vrij om verder te gaan in hun maatregelen dan de Raad van Beheer voorschrijft. Minder dan dat wat is voorgeschreven, mag natuurlijk niet.

Uiteraard bestaat het duurzaam fokbeleid uit nog meer maatregelen. Om de krimpende genenpoel tegen te gaan worden outcrosses – waarbij twee op elkaar lijkende rassen onder voorwaarden met elkaar gekruist mogen worden – toegestaan. Op die manier wordt de populatie weliswaar minder uniform maar uniformiteit mag nooit prevaleren boven gezondheid en welzijn. Er zijn nog veel meer maatregelen te noemen, zoals de Cavalierstoets waar Freek van Sluijs zojuist al aan refereerde, maar het voert te ver om die hier allemaal te benoemen.

Sheet 8: Een gezonde rashond – Pilot de gezonde rashond

Om de koers voor de toekomst te bepalen en vast te stellen wat nodig is om te komen tot een gezonde rashond – en niet uitsluitend brandjes te blussen en aan de achterkant te repareren, zoals critici het beleid van de Raad van Beheer omschrijven - zal bepaald moeten worden wat een gezonde hond nu eigenlijk is. Wanneer is een hond gezond, wanneer is hij ziek? Hoe zorg je er voor dat de gezondheid van je populatie verbetert en hoe houd je die verbeterde gezondheid vast? Om hierbij tot een eenduidig beeld te komen, wordt, met steun vanuit de overheid en onder leiding van een onafhankelijke voorzitter, binnenkort gestart met de pilot de gezonde rashond. Dit is de tweede lijn die door de Raad van Beheer is gedefinieerd; de focus ligt hierbij op preventief handelen in plaats van curatief handelen. Deze pilot is een uitnodiging aan iedereen die op enigerlei wijze betrokken is bij de gezondheid en het welzijn van de hond om met de Raad van Beheer mee te denken over wat een gezonde hond is en hoe we daar kunnen komen. Overheid, dierenartsen, wetenschappers, opleidingsinstituten, dierenbescherming, hondenbescherming, Dier en Recht... Iedereen zal worden uitgenodigd om aan deze pilot deel te nemen, want als Raad van Beheer zijn we er van overtuigd dat de oplossing niet bij de Raad van Beheer alleen, maar in de hele sector zit.

Met voornoemde stappen wil de Raad van Beheer er voor zorgen dat de stamboom die hij uitgeeft op termijn een soort keurmerk wordt, waarbij kopers zien dat een pup op een verantwoorde manier is gefokt, met veel aandacht voor de gezondheid en het welzijn van ouderdieren en nakomelingen en dat ten minste aan een set van minimum eisen is voldaan tijdens het fokproces. Op deze manier wil de Raad van Beheer het verschil zichtbaar maken tussen rashonden en look-a-likes: een hond met stamboom is een eerlijk 'product'.

Uiteraard treft de Raad van Beheer ook tal van maatregelen op andere terreinen. Op die van de fokkers en keurmeesters ga ik zo kort in. Vermeld moet in ieder geval nog worden de uitwisseling van kennis en ervaring binnen de Fédération Cynologique Internationale, de internationale vereniging van Kennel Clubs. Daarnaast vindt de Raad van Beheer goede, eerlijke voorlichting uitermate belangrijk en zal zij in de nabije toekomst sterk gaan inzetten op het ontwikkelen van objectieve informatie over alles wat met honden te maken heeft. Wat betreft gezondheid en welzijn zullen we de zaken weergeven zoals ze zijn, niet mooier maar ook niet minder mooi dan de feitelijke situatie.

Sheet 9: Een gezonde rashond – de fokker en keurmeester

De Raad van Beheer heeft sterke invloed op de fokker en de keurmeester. Om met de eerste te beginnen. Fokkers die een rashond willen fokken, moeten dit melden bij de Raad van Beheer. De buitendienst chipt vervolgens niet alleen de pups en neemt wat DNA af, maar doet ook onaangekondigde locatiecontroles. Daarbij wordt gekeken of de fokker zich aan de regels houdt. De fokker moet zich bovendien houden aan de eisen van het verenigingsfokreglement. Daarbij maakt het niet uit of de fokker lid is van de rasvereniging of niet: iedere fokker van een rashond heeft zich te houden aan bepaalde regels uit het verenigingsfokreglement van dat ras. Houdt hij zich daar niet aan, dan komt dit als aantekening op de stamboom te staan. Bekeken wordt of van deze aantekening een marktwerking uitgaat. Het idee is dat consumenten liever een hond kopen die voldoet aan de

eisen dan een hond met een aantekening op zijn stamboom. Mocht dit geen of onvoldoende marktwerking hebben, dan zal de Raad van Beheer zich op andere maatregelen bezinnen.

Keurmeesters spelen bij hondententoonstellingen een belangrijke rol. Het is aan de Raad van Beheer om duidelijk te maken dat ook bij keurmeesters gezondheid, welzijn en gedrag van de hond leidend moeten zijn en pas daarna de raskenmerken. Dus: eerst hond, dan ras. Dit principe is recentelijk duidelijk uitgesproken. We zien dat er keurmeesters zijn die hier heel constructief mee omgaan en de dialoog opzoeken met dierenartsen om met elkaar te discussiëren wat dit betekent voor het keuren van honden op shows. Internationaal speelt deze discussie ook. De Engelse Kennel Club geeft voor sommige rassen van tevoren duidelijke instructies aan de keurmeesters waarbij 'Fit for Function- Fit for Life' leidend is. Daarbij wordt uitgegaan van de oorspronkelijke functie van de hond: de hond moet de fysieke mogelijkheden hebben om die rol te kunnen vervullen. Aanvullend daarop moeten de honden kunnen zien, ademen en vrij lopen, zonder hinderlijke rasgebonden overdrijvingen. Natuurlijk zijn er geluiden in de maatschappij te horen dat de tentoonstellingen met rashonden beter verboden kunnen worden. Bekend is echter dat negatieve bekrachtiging beduidend minder effectief is dan positieve bekrachtiging. De Raad van Beheer is er daarom van overtuigd dat we tentoonstellingen niet moeten verbieden, maar dat we moeten laten zien dat het anders, beter, kan door overdrijving niet te belonen, maar gezondheid en welzijn juist wel – ook als de hond dan wat minder goed voldoet aan de typische raskenmerken.

Sheet 10: Een gezonde rashond – een verantwoordelijkheid voor iedereen

Als Raad van Beheer werken we op vele terreinen tegelijk om de gezondheid van rashonden te verbeteren. Maar een gezonde rashond is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van de Raad van Beheer. Het is een verantwoordelijkheid van ons allemaal.

Om terug te komen op het voorbeeld van de Engelse bulldog: als een hond niet meer op een natuurlijke wijze kan bevallen omdat de te overdreven raskenmerken dit onmogelijk maken, moet je je als dierenarts afvragen in hoeverre je mee wilt werken aan de problematiek binnen dit ras door kunstmatige bevallingen te faciliteren. Natuurlijk ben je als dierenarts verplicht zorg te verlenen maar het zou interessant zijn om met elkaar het gesprek aan te gaan over de vraag of je bij de kunstmatige bevalling niet direct het dier onvruchtbaar zou moeten maken zodat dit niet een tweede of derde keer kan gebeuren. Ik realiseer mij dat dit een lastige discussie is, met veel mitsen en maren, maar een discussie over de rol van de dierenarts lijkt mij buitengewoon interessant.

De overheid heeft de mogelijkheid om een wettelijk kader te bieden en zo eisen voor het fokken met niet-rashonden beter te borgen. De Raad van Beheer kan immers alleen beleid maken voor de rashonden. Met name voor de look-a-likes zou dit wenselijk zijn.

Ook kopers van honden hebben een eigen verantwoordelijkheid. De koper moet zich van tevoren goed oriënteren, de juiste vragen stellen en zich niet met een kluitje in het riet laten sturen. Hij moet zichzelf de vraag stellen waarom hij een bepaald type hond wil: de hond als mode accessoire of als statement is geen goede basis om voor een bepaald type hond te kiezen. De Raad van Beheer wil de consument betrouwbare informatie aanbieden over wat er bij het aanschaffen van een hond komt kijken en waar op te letten en zal de hoeveelheid beschikbare informatie gaan uitbreiden. Deze

informatie zal overigens niet specifiek op rashonden geënt zijn, maar op alle honden. Dan is er nog een groep kopers die voor een dubbeltje op de eerste rij wil zitten en opteert voor een look-a-like boven een rashond. De Raad van Beheer zal in zijn communicatie richting consumenten sterk inzetten op de stamboom als een soort keurmerk: een hond met stamboom is een hond die op een nette, transparante manier gefokt is en waarbij gezondheid en welzijn leidend zijn, terwijl dit voor de look-a-like niet per definitie het geval is.

Tenslotte ligt de verantwoordelijkheid ook bij de maatschappij en politiek: zij moeten problemen signaleren en agenderen daar waar de betrokken partijen dit mogelijk laten liggen.

Kortom, een gezonde rashond is niet de verantwoordelijkheid van alleen de Raad van Beheer, maar van ons allemaal!

Ik dank jullie voor jullie aandacht.